

צו:

תורה אור

- וַיַּחַפְּשׂוּ אֶת הַמֶּלֶךְ וַיַּעֲלֵוּ אֹתוֹ אֶל מֶלֶךְ בָּבֶל רַב־לָתָה וַיְדַבְּרוּ אֹתוֹ מִשְׁפָּט: מַלְכִּים ב כה ו
- וַעֲתָה פְתוּחִיהָ יָחַד בְּכִשְׁלִי וּבִיפְלֹת יִהְיֶלְמוּן: תהלים עד ו
- יָדַע בְּמִבְּאֵי לַמַּעֲלָה בִּסְבָּךְ עֵץ קֶרְדֵּמֹת:

- תהלים עד ה סֵלָה כָּל אַבְיָרִי אֲדֹנָי בְּקִרְבִּי קָרָא אֶלַי מוֹעֵד לִשְׁבֹּר בַּחוּץ: גַּת דֶּרֶךְ אֲדֹנָי לְבַתּוּלַת בַּת יְהוּדָה: איכה א טו
- קָדִי רַחֲמֵי וְטוֹחַנִי קִמַּח גְּלִי צִמְחָךְ חֲשַׁפֵּי שְׁבֹל גְּלִי שׁוֹק עֲבָרֵי נְהַרֹת:

ישיעיהו מו ב רַפִּינוּ אֶת בָּבֶל וְלֹא נִרְפָּתָה עֲזוֹבָהּ וְגַלְךָ אִישׁ לְאַרְצוֹ כִּי נָגַע אֶל הַשָּׁמַיִם מִשְׁפָּטָה וְנָשָׂא עַד שְׁחָקָיִם:

יְרֵמְיָהוּ ט ב כי אִין הָאִישׁ בְּבִיתוֹ הֵלֵךְ בְּדֶרֶךְ מִרְחֹק:

משלי ז יט יְיָ אִישׁ מִלִּתְּחֵלָה יְיָ שְׁמוֹת טו ג
9. צִרּוֹר הַכֶּסֶף לִקְחַת בִּידוֹ לְיוֹם הַכֶּסֶף: יבא בית:

משלי ז כ יִשְׁפָּרְהָ לִּי בַחֲמִשָּׁה עֶשֶׂר כֶּסֶף וְחֹקֶר שְׁעָרִים וְלִתְּחַר שְׁעָרִים:

הושע ג ב תַּקְעוּ בַחֲדָשׁ שׁוֹפָר בִּכְסֵּה לְיוֹם חֲנֻנִי:

תהלים פא ד שְׁלַחוּ כֶּר מִשַׁל אֶרֶץ מִסְלַע מִדְבָּרָה אֶל הָר בַּת צִיּוֹן: ישיעיהו טו א
13. בָּעַת הָהִיא נָאֻם יְיָ יוֹצִיאֵנָה אֶת עַצְמוֹת מַלְכֵי יְהוּדָה וְאֵת עַצְמוֹת שָׂרָיו וְאֵת עַצְמוֹת הַכֹּהֲנִים וְאֵת עַצְמוֹת הַנְּבִיאִים וְאֵת עַצְמוֹת יוֹשְׁבֵי יִרְשָׁלַם מִקְבְּרֵיהֶם:

יְרֵמְיָהוּ ח א בְּיוֹם הַהוּא אָקִים אֶת סֵבֶת דָּוִיד הַנִּפְלֹת וְיִגְדַּלְתִּי אֶת פְּרִצִּיּוֹן וְהִרְסֹתִיו אָקִים וּבְנִיתִיהָ כִּימֵי עוֹלָם: עמוט ט יא

ומי סליק כו' והא כסיב:
זההיא פרשתא ויעלו דקדיה אל המלך רבנלמא אלמנא ברבנל הוה:
זו אנטוויא. ואנטוכיא קיימא לין דלדינא מארץ ישראל:
דמוס דיוקנו. של נבוכד נר:
חקוקה לו על מרכבסו. של נבחר אדן ודומה לו כמו שעומד לפניו ולכן כתיב זא נבוכד נר

והיינו כבוד:
טעין סלס מאה

כודניים'. משאוי שלש מאות פרדות:
נרגא דפרנאל. פטישי צרול:
דשילע' צפרנאל. צרול חדוד הקוץ צרול אחר:
צנעסינשו. לא צליעה ממש אלא שיצרס שהיו מתפוצצין הפטישים בהכותם בשער לשברה:
פתוחיה יחד.

משמע על פתח אחד הלמנו כל הכשילים וכילפות יחד ולא הועיל כלום:
שוור בר שוור. דולג בר דולג קוס וכנש ירושלים לנבחר אדן קלאמר. ל"א שוור בר שוור מדלג בר מדלג קפלת פעס אחת עס סנחריב ועכשיו פעס שניה:
צקופא. מגז הפטיש ולא מחודו כמו

קופא דמחטא (צ"מ דף נח:):
יודע כמציא למעלה. תפלה היא. יודע לפניך אותו סבך עץ קרדומות ששבר צו את ירושלים כאליו הביאו למעלה בכסא הכבוד:
גבה היכלא. וקשק לעלות לרקיע:
דרכו ציה מן שמיא. והשפילוהו:
זחא דעטיא. מתגאה על שהיה מלליח:
עמא קטיגא. שוכר נגזר עליהם על כך:
וטחני קמח.

וטחני חטים לא נאמר אלא קמח שאין לרץ טחינה:
למסך. מקום שהקלעים נומתין צד הראש:
שובל. קלע הראש שדומין לשצלים:
גלי שוק עברי נהרוס. פורענות זה היה הקצ"ה אומר לישראל לכו וטחנו קמח כלומר טחונים אתם כבר לקמח ותחורו ומתען עדיין תגלי קלעי ראשיכם ושוקיכם ותלכו צגלות:
אייטו לי ואינסי. ואנסה אס דס זכמים הוא:
כסי ולא אידמי. שחט בהמות ולא אידמי הדס:
פרטפא. שטר זואה:
ואיסגייר. נצחראדן:
גר טוש. שלא קבל עליו שאר מלות וקבל עליו שלא לעבוד עבודה כוכבים:
של אוס רשע. נבוכד נר:
רפינו ולא נרפסה. שהיה הקצ"ה מנקה לרפאותו להכניס מצני צניו תחת כנפי השכינה:
אלו נהרוס צנל. שהם רעים לשמות:
לנייטא דצנל. דקלים מרים הס שעומדים

לך דאיקמליגהו לכולהו מיד נח הרהר תשובה בדעתיה אמר מה הם שלא איבדו אלא נפש אחת כך ההוא גברא מה תיהוי עליה ערק שדר פורטיאת לביתיה ואיתגייר תנו רבנן ע‏^אנעמן גר תושב היה נבזור אדן גר צדק היה מבני בניו של סיסרא למדו תורה בירושלים מבני בניו של סנחריב לימדו תורה ברבים ומאן ניגהו שמעיה ואבטליון מבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק ואף מבני בניו של אותו רשע ביקש הקב"ה להכניסן תחת כנפי השכינה אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבונו של עולם מי שהחריב את ביתך ושרף את היכלך תכנים תחת כנפי השכינה היינו דכתיב ר‏^בפינו ט‏^ג את בבל ולא נרפתה עולא אמר זה נבוכד נצר רבי שמואל בר נחמני אמר אלו נהרות בבל ותרגמה דצינייתא ע‏^ד(צירדתא) דבבלאי אמר עולא ע‏^העמון ומואב שיבכי בישי דירושלם הוו כיון דשמעינהו לנביאי דקא מיתנבאי לחורבנא דירושלם שלחו לנבוכד נצר פוק ותא אמר מסתפינא דלא ליעבדו לי כדעבדו בקמאי שלחו ליה ז‏^וכי אין האיש בביתו וא הלך בדרך מרחוק ו‏^זואין איש אלא הקדוש ברוך הוא שנאמר ה‏^חה' איש מלחמה שלח להו בקריבא הוא ואתי שלחו ליה הלך בדרך מרחוק שלח להו אית להו צדיקי דבעו רחמי ומייתו ליה שלחו ליה ט‏^טצרור הכסף לקח בידו ואין כסף אלא צדיקים שנאמר י‏^יואכרה לי בחמשה עשר כסף וחומר שעורים ולתך שעורים שלח להו הדרי רשיעי בתשובה ובעו רחמי ומייתו ליה שלחו ליה כבר קבע להן זמן שנאמר ליום הכסא יבא (ל)ביתו אין כסא אלא אשינא דטורא שנאמר יב‏^{יב}בכסה ליום חגנו שלח להו סיתווא הוא ולא מצינא דאתי מתלגא וממישרא שלחו ליה תא אשינא דטורא שנאמר יג‏^{יג}שלחו כר מושל ארץ מסלע מדברה אל הר בת ציון שלח להו אי אתינא לית לי דוכתא דיתיבנא ביה שלחו ליה קברות שלהם מעולין מפלטיירין שלך דכתיב יד‏^{יד}בעת ההיא נאום ה' יוציאו את עצמות מלכי יהודה ואת עצמות שריו ואת הכהנים ואת עצמות הנביאים ואת עצמות יושבי ירושלים ושטחום לשמש ולירח ולכל צבא השמים אשר אהבום ואשר עבדם ואשר הלכו אחריהם אמר ליה רב נחמן לרבי יצחק מי שמיע לך אימת אתי בר נפלי אמר ליה מאן בר נפלי א"ל משיח משיח בר נפלי קרית ליה א"ל אין דכתיב טו‏^{טו}ביום ההוא אקים את

צנהרות. ל"א לינונייתא דצנל דקלים רעים של נהרות צנל שאין נושאים פירות לפי שהמים רעים הן לגדל פירות צסוטה (דף מו:)

אמר' קושטא הוא דלמרימו הני לנייתא דצנל מששת ימי בראשית

איתנהו ונהר שתחת הני לינונייתא מי מרים וניהו:
שיצבי. שכנים:

פוק סא. לא ממקומך וזא אל ארץ

ישראל ותכנסנה:
כי אין האיש.

מקרא הוא צמשלי:
צקריבא הוא. צקרוז הוא ויצא צעת דוחס. לפי דרכו של מקרא זה שהם שלחו לו שומעים אנו שהוא אכל מילתא דהוה אמרי ליה הוה משיב דבר זה:
לרור הכסף לקח צידו. לדיקים שבהן מתו:
ואכרה לי בחמשה עשר כסף. פדיתי אותה במלרים צט"ו צניסן:
כסף וחומר שעורים ולפך שעורים. בזכות לדיקים שנקראו כסף חומר שעורים שלשים סאין ולתך חמשה עשר סאין אלו ארבעים וחמשה לדיקים שהעולם מתקיים עליהם בחולין פרק גיד הנשה (דף קכג.)

פעמים ששלשים כאן וט"ו צאריך ישראל ופעמים טט"ו כאן ושלשים צאריך ישראל ס‏^אוצמסכת חולין היכא דקא מפרש האי קרא צלדיקאי אמרי אין כסף אלא לדיקים וכן הוא אומר לרור הכסף לקח צידו:
כבר קבע להם זמן. שלא יצא עד ע' שנה שתשלים גלות צנל:

מסלגא וממטרא. מחמת שלגים ומטרים:
סא אשינא דטורי. זא דרך תחתית ההרים וההרים יגיניו עליך מן השלגים ומן המטרים:
שלחו כר מושל ארץ. שלחו שליח אל נבוכד נר שהיה מושל ארץ שיצא אל הר צת ציון דרך הסלעים וההרים:
ליס לי דוכסא. לא יהיה לי מקום סביב לירושלים שנוכל אני ומיילי לישב במקום מכוסה מפני הגשמים:
קצריהם של ישראל. מערות שלהן סביב לירושלים ובהן אתה ומיילותיך יכולין לישב:
יוציאו אס עצמות מלכי יסודה. שמעידים להשליך מן הקצרים העלמות שבקצרים שנאמר צעת ההיא וגו':
אימס אסי בר נפלי. איירי דלמרינן לרור הכסף לקח צידו שנתמעטו הצדיקים קא מיירי הא נמי צמשיח וקאמ' תלמידים מתמעטין ואיירי דלמר' ותהי האמת נעדרת אייתי הא דההוא אמר' דשמיא קושטא:
את

צנהרות. ל"א לינונייתא דצנל דקלים רעים של נהרות צנל שאין נושאים פירות לפי שהמים רעים הן לגדל פירות צסוטה (דף מו:)

אמר' קושטא הוא דלמרימו הני לנייתא דצנל מששת ימי בראשית

איתנהו ונהר שתחת הני לינונייתא מי מרים וניהו:
שיצבי. שכנים:

פוק סא. לא ממקומך וזא אל ארץ

ישראל ותכנסנה:
כי אין האיש.

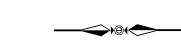
מקרא הוא צמשלי:
צקריבא הוא. צקרוז הוא ויצא צעת דוחס. לפי דרכו של מקרא זה שהם שלחו לו שומעים אנו שהוא אכל מילתא דהוה אמרי ליה הוה משיב דבר זה:
לרור הכסף לקח צידו. לדיקים שבהן מתו:
ואכרה לי בחמשה עשר כסף. פדיתי אותה במלרים צט"ו צניסן:
כסף וחומר שעורים ולפך שעורים. בזכות לדיקים שנקראו כסף חומר שעורים שלשים סאין ולתך חמשה עשר סאין אלו ארבעים וחמשה לדיקים שהעולם מתקיים עליהם בחולין פרק גיד הנשה (דף קכג.)

פעמים ששלשים כאן וט"ו צאריך ישראל ופעמים טט"ו כאן ושלשים צאריך ישראל ס‏^אוצמסכת חולין היכא דקא מפרש האי קרא צלדיקאי אמרי אין כסף אלא לדיקים וכן הוא אומר לרור הכסף לקח צידו:
כבר קבע להם זמן. שלא יצא עד ע' שנה שתשלים גלות צנל:

מסלגא וממטרא. מחמת שלגים ומטרים:
סא אשינא דטורי. זא דרך תחתית ההרים וההרים יגיניו עליך מן השלגים ומן המטרים:
שלחו כר מושל ארץ. שלחו שליח אל נבוכד נר שהיה מושל ארץ שיצא אל הר צת ציון דרך הסלעים וההרים:
ליס לי דוכסא. לא יהיה לי מקום סביב לירושלים שנוכל אני ומיילי לישב במקום מכוסה מפני הגשמים:
קצריהם של ישראל. מערות שלהן סביב לירושלים ובהן אתה ומיילותיך יכולין לישב:
יוציאו אס עצמות מלכי יסודה. שמעידים להשליך מן הקצרים העלמות שבקצרים שנאמר צעת ההיא וגו':
אימס אסי בר נפלי. איירי דלמרינן לרור הכסף לקח צידו שנתמעטו הצדיקים קא מיירי הא נמי צמשיח וקאמ' תלמידים מתמעטין ואיירי דלמר' ותהי האמת נעדרת אייתי הא דההוא אמר' דשמיא קושטא:
את

מסורת הש"ס

א) נע"י פירוש רשב"ס פסחים קיט. ד"ה שלש מאות,
ב) גיטין טז: ע"ש,
ג) שם ע"ש,
ד) בקרא רפאלט,
ה) צנע"י ליתא וי"מ מפ"י רש"י דלא גריס ליה,
ו) סוטה מז: מת. לעיל גכג,
ז) גיטין מד:א,

גליון הש"ס

גמ' עמון ומואב ב"ר. ע"י גר"ש פ"ד מ"ד יודיס:
גרש"י ד"ה בסף ובי' ופעין זה לעיל גכ ע"א ובכרסות דף כו ע"ב [מס' ד"ה ואין שיהא]:

הגהות הגר"א

א) גמ' הלך בדרך מרחוק. נמחק:

מוסף רש"י

תלת מאה. ללא דוקא, וכן כל שלש מאות שבש"ס (רשב"ם פסחים קיט:).
דוכריה. פן יהיידע הסתא, שהנהוה שרי יהודה צמטא יולאש כשהשתחוו לו ליואש (דה"צ כד) ועשאוהו אלוה והנהוה בעורה (גיטין כז:).
שטר זואה שפרט מה תהא על גמסוי (טס).
גר תושב. שלא קיבל עליו שאר מלות אלא ע"י, שנאמר (מ"ב ה) כי לא ישעה עוד ענדך וגו' (טס).
צרור הכסף לקח בידו. לדיקים שבהם המימס (חולין צב:).

מסורת הש"ס

(א) מגילה ח. י. (ב) רש"ל מ"ו, (א) [סוטה מט. י.], (ד) רש"ל מ"ו, (ה) [ב"מ מט. ע"ש], (ו) י"ג ספר, (ז) י"ג אמר, (ח) סוטה מט. (ט) [בבבכות לה: וביומה עב: גס צע"י ליתא מלת צענא וכן לעיל בסמוך במסותא מיקן, (י) [רי"א לא, (ז) ע"ז ט., (ז) צס"א ליתא מתא, (מ) [ג"ל ושמה], (ז) צס"א: מלכות הרשעה,

הגהות הגר"א

[א] גמ' אשר חרפו. נדפס בצ"ו רש"ל מוחק זה נמחק ההג"ה: [ב] שם ואנשי גבול. נמחק חכמת גבול. וי"צ חול: [ג] שם לפני הדור כפני הכלל. נמחק: [ד] שם וסר מרע משמולל. נדפס בצ"ו רש"ל מ"ז נמחק ההג"ה:

מוסף רש"י

בית הוועד יהיה לזנות. בית הוועד של חכמים יהיה לבית זנות, שכל החכמים ואין למד תורה ויהיה חרב מאין אדם ובעלי זימה מתגודדים שם, מפני שחזן לעיר היו בית מדרשות שלהם (סוטה סח:). ששת אלפים שנה הרי עלמא. נגזר על העולם להחקים, כמנין ימי השבוע, וזיוס השביעי שבת וצשנעת אלפים טח לעולם (ע"ז ס.). שני אלפים תורה. שני אלפים ראשונים נגזר עליו להיות מוה, כלל מוה, ושני אלפים תורה. כלל ימות המשיח (שם).

אם סוכס דוד הנופלת. מלכות דוד שנפלה להכי קרי משיח בר נפלי:

עד שהראשונה פקודה. עד שלא כלתה זרה ראשונה שניה ממחרת לבא. פקודה כמו לא נפקד (במדבר לא): **שצוע**. שמיטה: **והמטירסי**

על עיר אחס. שהיא מעט מטר ויהא רעצ במקום זה ושצוע במקום

את סוכת דוד הנופלת א"ל הכי אמר רבי יוחנן דור שבן דוד בא בו תלמידי חכמים מתמעטים והשאר עיניהם כלות ביגון ואנחה וצרות רבות וגזרות קשות מתחדשות עד שהראשונה פקודה שניה ממחרת לבא ת"ר שבוע שבן דוד בא בו שנה ראשונה מתקיים מקרא זה וְהַמִּטְרִי עַל עִיר אַחַת וְעַל עִיר אַחַת לֹא אִמְטִיר שְׁנִיָּה חִצִּי רֶעִב מִשְׁתַּלְחִים שְׁלִישִׁית רֶעִב גְּדוֹל וּמִתִּים אֲנָשִׁים וְנָשִׁים וּטָף חֲסִידִים וְאֲנָשִׁי מַעֲשֵׂה וְתוֹרָה מִשְׁתַּכַּחַת מְלוּמְדִּיה בְּרַבִּיעִית שׁוֹבֵעַ וְאִינוּ שׁוֹבֵעַ בַּחֲמִישִׁית שׁוֹבֵעַ גְּדוֹל וְאוֹכְלִין וְשׁוֹתִין וְשׁמֹחִין וְתוֹרָה חוֹזֶרֶת לְלוּמְדִיה ^(ב)בששית קולות בשביעית מלחמות במוצאי שביעית בן דוד בא אמר רב יוסף הא כמה שביעית דהוה כן ולא אתא אמר אביי בששית קולות בשביעית מלחמות מי הוה ועוד כסדרן מי הוה ^(א)[א] ^(צ2)(אשר חרפו אויביך ה' אשר חרפו עקבות משיחך) ^(ג)בית הוועד יהיה לזנות והגליל יחרב והגבלן יאשם ^[ג] ואנשי גבול יסובבו מעיר לעיר ולא יחוננו והכמת הסופרים תסרה ויראי חטא ימאסו ^[ג] ופני הדור כפני כלב והאמת נעדרת שנאמר וַתְּהִי הָאֵמֶת נִעְדֶּרֶת וַיֵּרָא מֶרַע מִשְׁתּוֹלָל) מאי ותהי האמת נעדרת אמרי דבי רב מלמד שנעשית עדרים עדרים והולכת לה מאי וסר מרע משתולל אמרי דבי ר' שילא כל מי שסר מרע משתולל על הבריות אמר רבא מריש הוה אמינא ליכא קושטא בעלמא אמר לי ^(א)ההוא מרבנן ורב טבות שמיה ואמרי לה רב טביומי שמיה דאי הוו יהבי ליה כל חללי דעלמא לא הוה משני בדבוריה זימנא חדא איקלעי לההוא אתרא וקושטא שמיה ולא הוו משני בדיבוריהו ולא הוה מיית איניש מהתם בלא זימניה נסיבי איתתא מינהון והוו לי תרתין בנין מינה יומא חד הוה יתבא דביתיה וקא חייפא רישה אתאי שיבכתה מרפא אדשא ”סבר לאו אורח ארעא ”אמר לה ליתא הכא שכיבו ליה תרתין בנין אתו אינשי דאתרא לקמיה אמרו ליה מאי האי אמר להו הכי הוה מעשה א"ל במטותא מינד פוק מאתריך ולא תגרי בהו מותנא בהנד אינשי תניא ר' נהוראי אומר דור שבן דוד בא בו ^(א)נערים ילבינו פני זקנים וזקנים יעמדו לפני נערים יובת קמה באמה וכלה בחמותה ופני הדור כפני ואין הבן מתבייש

רודפין אחר היין ומשתכרין ומתייקר היין אע"פ שרוצ יין צעולם: **כלו הפך לנן טסור הוא**. כשפשט הנגע בכל העור. כך כשהנפכה כל המלכות למינות תבא גאולה: **כי ידין ה' עמו**. להציא להם גאולה: **כי יראה כי אולס יד**. שתלך ותחזק ידן של מסורות ומלליחין צמלשינותן: **שיטמעטו הפלמידים**. שמחזיקין ידי ישראל להחזיקן למוטצ: **שפכלס פרוטס**. והיינו אזלת יד שיהו צידים ריקניות: **כציבול**. כאלו יכולין לומר דבר זה כלפי מעלה: **אין עוזר ואין סומך לישראל**. שהיו שפלים למלך ואומר אין עוזר וסומך שהיו מתיאשין מן הגאולה: **דמעסקי ציה**. לידע ממי יבא: **ועקרב**. נושך האדם פתאום: **וחד חרוב**. שאלף שנה יהיה חרוב חזן מששת אלפים אלו דהיינו אלף שביעי: **פרי**. אלפים הוא חרב אלף שביעי ואלף שמיני: יומו של הקצ"ה אלף שנה שנאמר כי אלף שנים צעניך כיום אתמול כי יעבור: **משמט**. ונעשה חרב: **שכנוו שצס**. שהעולם משמט: **הוי ענלמא**. העולם כך מתקיים: **צ' אלפים היה ססו**. תחת¹ שלא יימנה עדיין מורה והיה העולם כמוהו ומאדס הראשון עד שהיה אצרהס כן נ"צ שנה איכא אלפים שנה כדמוכחי קראי דכשנשלמו אלפים שנה עסק אצרהס בתורה שנאמר (בראשית יג) ואת הנפש אשר עשו בחרן ומתרגמינן דשעצידו לאורייתא בחרן ולתרינן בתסכת ע"ז (דף ט). גמייני דההוא שעמא הוה אצרהס בר חמשין ותמתי שנין: **ושני אלפים סורס**. מן הנפש אשר עשו בחרן עד [אלפים] שנות המשיח ארבעים ^(א)ושמנה שנה עד שנולד יצחק וששים שנה משנולד יצחק עד שנולד יעקב הרי ק"ח וק"ל שהיו ליעקב כשצא למצרים הרי רל"ח ורד"ו שעמדו צמלרים הרי תמ"ח ומשיאלו ממלרים עד שנבנה בית ראשון ת"פ דתמיצ (מלסס א ו) והיה צשמניס שנה וארבע מאות שנה לצאת בני ישראל מארץ מצרים וגו' הרי מתקכ"ח ות"י שעמד בית ראשון כדמוכחי קראי על פי חשבון שנות המלכים וע' דגלות צבל ות"כ שעמד בית שני הרי תמ"ח ומתקכ"ח הרי אלפים פחות קע"צ וקע"צ קודס השלמת ד' אלפים נחרצ הבית ולסוף אותן קע"צ נשלמו שני אלפים מורה ואידי דלמר שני אלפים מוהו קאמר שני אלפים מורה ולא שמכלה מורה אחר שני אלפים. מ"ר: **ושני אלפים שנוס המשיח**. שלאחר שני אלפים מורה הוה דינו שיצא משיח ומכלה הגלות ^(א)ויצטל השיעבוד מישראל: **אכל**

מאביו תניא ר' נחמיה אומר דור שבן דוד בא בו העזות תרבה והיוקר יעות והגפן יתן פריו והיין ביוקר ונהפכה כל המלכות למינות ואין תוכחה מסייע ליה לר' יצחק דא"ר יצחק אין בן דוד בא עד שתתהפך כל המלכות למינות אמר רבא מאי קרא ⁵כולו הפך לבן טהור הוא ת"ר ⁶כי ידין ה' עמו [וגו'] כי יראה כי אזלת יד ואפס עצור ועזוב אין בן דוד בא עד שירבו המסורות ד"א עד שיתמעטו התלמידים ד"א עד שתכלה פרוטה מן הכיס ד"א עד שיתייאשו מן הגאולה שנאמר ואפס עצור ועזוב כביכול אין סומך ועוזר לישראל כי הא דר' זירא כי הוה משבח רבנן דמעסקי ביה אמר להו במטותא ^(א)בעינא מנייכו לא תרחקוה דתנינא ג' באין בהיסח הדעת אלו הן משיח מציאה ועקרב אמר רב קטינא ^(א)שית אלפי שני הוו עלמא וחד חרוב שנאמר וַיִּשְׁגֹּב ה' לבדו ביום ההוא אביי אמר תרי חרוב שנאמר ”יחינו מיומים ביום השלישי יקימנו ונחיה לפניו תניא כותיה דרב קטינא כשם שהשביעית משמטת שנה אחת לז' שנים כך העולם משמט אלף שנים לשבעת אלפים שנה שנאמר וישגב ה' לבדו ביום ההוא ואומר ”מזמור שיר ליום השבת יום שכולו שבת ואומר ”כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול כי יעבור ”תנא דבי אליהו ששת אלפים שנה היו עלמא שני אלפים תוהו שני אלפים תורה שני אלפים ימות המשיח ובעונותינו

חלק פרק אחד עשר סנהדרין

רודפין אחר היין ומשתכרין ומתייקר היין אע"פ שרוצ יין צעולם: **כלו הפך לנן טסור הוא**. כשפשט הנגע בכל העור. כך כשהנפכה כל המלכות למינות תבא גאולה: **כי ידין ה' עמו**. להציא להם גאולה: **כי יראה כי אולס יד**. שתלך ותחזק ידן של מסורות ומלליחין צמלשינותן: **שיטמעטו הפלמידים**. שמחזיקין ידי ישראל להחזיקין למוטצ: **שפכלס פרוטס**. והיינו אזלת יד שיהו צידים ריקניות: **כציבול**. כאלו יכולין לומר דבר זה כלפי מעלה: **אין עוזר ואין סומך לישראל**. שהיו שפלים למלך ואומר אין עוזר וסומך שהיו מתיאשין מן הגאולה: **דמעסקי ציה**. לידע ממי יבא: **ועקרב**. נושך האדם פתאום: **וחד חרוב**. שאלף שנה יהיה חרוב חזן מששת אלפים אלו דהיינו אלף שביעי: **פרי**. אלפים הוא חרב אלף שביעי ואלף שמיני: יומו של הקצ"ה אלף שנה שנאמר כי אלף שנים צעניך כיום אתמול כי יעבור: **משמט**. ונעשה חרב: **שכנוו שצס**. שהעולם משמט: **הוי ענלמא**. העולם כך מתקיים: **צ' אלפים היה ססו**. תחת¹ שלא יימנה עדיין מורה והיה העולם כמוהו ומאדס הראשון עד שהיה אצרהס כן נ"צ שנה איכא אלפים שנה כדמוכחי קראי דכשנשלמו אלפים שנה עסק אצרהס בתורה שנאמר (בראשית יג) ואת הנפש אשר עשו בחרן ומתרגמינן דשעצידו לאורייתא בחרן ולתרינן בתסכת ע"ז (דף ט). גמייני דההוא שעמא הוה אצרהס בר חמשין ותמתי שנין: **ושני אלפים סורס**. מן הנפש אשר עשו בחרן עד [אלפים] שנות המשיח ארבעים ^(א)ושמנה שנה עד שנולד יצחק וששים שנה משנולד יצחק עד שנולד יעקב הרי ק"ח וק"ל שהיו ליעקב כשצא למצרים הרי רל"ח ורד"ו שעמדו צמלרים הרי תמ"ח ומשיאלו ממלרים עד שנבנה בית ראשון ת"פ דתמיצ (מלסס א ו) והיה צשמניס שנה וארבע מאות שנה לצאת בני ישראל מארץ מצרים וגו' הרי מתקכ"ח ות"י שעמד בית ראשון כדמוכחי קראי על פי חשבון שנות המלכים וע' דגלות צבל ות"כ שעמד בית שני הרי תמ"ח ומתקכ"ח הרי אלפים פחות קע"צ וקע"צ קודס השלמת ד' אלפים נחרצ הבית ולסוף אותן קע"צ נשלמו שני אלפים מורה ואידי דלמר שני אלפים מוהו קאמר שני אלפים מורה ולא שמכלה מורה אחר שני אלפים. מ"ר: **ושני אלפים שנוס המשיח**. שלאחר שני אלפים מורה הוה דינו שיצא משיח ומכלה הגלות ^(א)ויצטל השיעבוד מישראל: **אכל**

מאביו תניא ר' נחמיה אומר דור שבן דוד בא בו העזות תרבה והיוקר יעות והגפן יתן פריו והיין ביוקר ונהפכה כל המלכות למינות ואין תוכחה מסייע ליה לר' יצחק דא"ר יצחק אין בן דוד בא עד שתתהפך כל המלכות למינות אמר רבא מאי קרא ⁵כולו הפך לבן טהור הוא ת"ר ⁶כי ידין ה' עמו [וגו'] כי יראה כי אזלת יד ואפס עצור ועזוב אין בן דוד בא עד שירבו המסורות ד"א עד שיתמעטו התלמידים ד"א עד שתכלה פרוטה מן הכיס ד"א עד שיתייאשו מן הגאולה שנאמר ואפס עצור ועזוב כביכול אין סומך ועוזר לישראל כי הא דר' זירא כי הוה משבח רבנן דמעסקי ביה אמר להו במטותא ^(א)בעינא מנייכו לא תרחקוה דתנינא ג' באין בהיסח הדעת אלו הן משיח מציאה ועקרב אמר רב קטינא ^(א)שית אלפי שני הוו עלמא וחד חרוב שנאמר וַיִּשְׁגֹּב ה' לבדו ביום ההוא אביי אמר תרי חרוב שנאמר ”יחינו מיומים ביום השלישי יקימנו ונחיה לפניו תניא כותיה דרב קטינא כשם שהשביעית משמטת שנה אחת לז' שנים כך העולם משמט אלף שנים לשבעת אלפים שנה שנאמר וישגב ה' לבדו ביום ההוא ואומר ”מזמור שיר ליום השבת יום שכולו שבת ואומר ”כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול כי יעבור ”תנא דבי אליהו ששת אלפים שנה היו עלמא שני אלפים תוהו שני אלפים תורה שני אלפים ימות המשיח ובעונותינו

צו.

תורה אור

- ↑ וגם אנכי מנעתי מבם את הגשם בעוד שלשה חדשים לקציר והמטירתי על עיר אחת ועל עיר אחת לא אִמְטִיר חֲלָקָה אחת תפטר וחלָקָה אֲשֶׁר לֹא תִמְטִיר עָלֶיהָ חֲרִיבָשׁ: עמוד ד ז
- ↑ אֲשֶׁר חָרְפוּ אוֹיְבֶיךָ וְ אֲשֶׁר חָרְפוּ עַקְבוֹת מְשִׁיחֶךָ: תהלים פט נב
- ↑ ותהי האמת נעדרת ויֵרָא מֶרַע מִשְׁתּוֹלָל וַיֵּרָא וְיִרְעַר בְּעֵינָיו כִּי אֵין מִשְׁפָּט: ישעיהו נט טו
- ↑ כי בן נגבל אב בת קמה באמה בלה בחמתה איבי איש אנשי ביתו: מיכה ז ו
- ↑ ויראה הבזון והצה כסיה הצרעת את כל בשרו וטהר את הגֵּזַע בְּלוֹ הָפַךְ לְבֶן טְהוֹר הוּא: ויקרא יג יג
- ↑ כי ידיו וְ עֻמּוֹ וְעַל עֲבָדָיו יִתְּנָם כִּי יִרְאֶה כִּי אֲזַלֹּת יָד וְאִפֹּס עֲצוֹר דְּבָרִים לֵב לוֹ הוּא: עיני גבהות אדם שפיל ושחרום אנשים ונשגב וְ לְבָדוּ בְּיוֹם הַהוּא:
- ↑ ישעיהו ב יא
- ↑ וַיִּחַנּוּ מִיָּמִים בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי וַיָּקֻמוּ וַיִּנְחָזָה לַפָּנִי: הושע ו ב
- ↑ והָרַם כְּרָאִים קָרָנִי בְּלֹחֵי בִשְׁמוֹן רַעְנָן: תהלים צב יא
- ↑ כי אלף שנים בעיניך ביום אתמול כי יעבר ואשמורה בלילה: תהלים צ ד

צו:

<div></div>	<div>עין משפט<div></div>נר מצוה</div>
<p></p>	
<p>י א מיי פֿײַז מהלכות מלכים ומלחמותהס הלכה ב: יא ב מיי פֿײַז מהל' תשובה הלכה ה:</p>	
<p></p>	

תורה אור השלם

- בי עוד חזון למועד יופח לקץ ולא יכוב אם יתמהמה חכה לו בי בא יבא לא יאחר:
- ומליץ לצד עלאה ימלל ולקדישי עליצין יבלא יוסבר להשקנה זמנין ודת ויתנהבון בידה עד עזן ועדנין ופלא עדן: דניאל ז כה
- האבלתם לחם דמעה ותשקמו בדקעות שליש: תהלים פ ו
- פי כה אמר יי צבאות עוד אחת מעט דזיא ואני מרעיש את השמים ואת הארץ ואת דים ואת התקרה: תגי ב ו
- ולכן יחכה יי לחננכם ולכן ירום לרחמכם כי אלדו משפט יי אשרי כל חובי לו: ישעיהו ל יח
- סביב שמנה עשר אלף ושמ העיר מיום יי שקוה: יחזקאל כח לה
- שובו בנים שובבים ארפה משיבותיכם והנו אתנו לך בי אתה יי אלדנו: ירמיהו ג כב
- בי כה אמר יי חנם נמברתם ולא בכסף תגאלו: ישעיהו נב ג
- למימי אבותיכם סרתם מחקי ולא שמרתם שובו אלי ואשובה אליכם אמר יי צבאות ואמרתם בפה נשוב: מלאכי ג ז
- שובו בנים שובבים נאם יי בי אנכי בעלתי בכם ולקחתי אתכם אחד מעיר ושנים ממשפחה והבאתי אתכם ציון: ירמיהו ג יד
- בי כה אמר אדני אלהים קדוש ישראל בשובה ונחת תושעון בהשקט ובבטחה תודיה גבורתכם ולא אביחתם: ישעיהו ל טו
- כה אמר יי גאל ישראל קדושו לבוה נפש למתעב גוי לעבד משלים מלכים יראו וקמו שרים וישתחוו למען יי אשר נאמן קדש ישראל ויבחרן: ישעיהו מט ז

מסורת הש"ם

(א) סוכה מה: ע"ש, (ב) ג"ז שס: (ג) כירושלמי הגי א"ל ר"ה, (ד) ס"א שאין קץ למשיח אלא אם,

גליון הש"ם

גבי' לא פחות עלמא, ועיי' במ"ר בראשית פי' ל"ה שס זיתא לא פחות ממלתין דיקיי ועיין במ"ר במדבר פי' ג':

הגהות הגר"א

[א] גבי' ותשעים. נמחק וי"צ שלשים (עיי' בע"ז טי' צי' ובמוס' ד"ה לאחר): [ב] [רש"י ד"ה ומשקמו טו'] עשר שנים. עשה כאן נקודות להפסיק ומינת וכבר עברו וכו' עד כר דוד וז"ל נמחק:

מוסף רש"י

ובעונותינו שרבו יצאו. משני אלפים אחרונות מה שילאו ומשיח לא בא (ע"ז טו). אשר כל חובי לו. המחכים לכת שהוא כמנין לו (סוכה מח:). ראיתי בני עלייה והן מועטיין. רואה אני לפי מעשה הנביות שבני עלייה, כמ המצלין פני שיניה, מועטים הם (שם). בבר. בראות (שם). בלא בר. בלא ראות, מועטים הן ובהנהו קאמר אני ובני מהם (שם).

חלק פרק אחד עשר סנהדרין

תוספתא סנהדרין פרק א' הלכה א'

תוספתא סנהדרין פרק א' הלכה א'

תוספתא סנהדרין פרק א' הלכה א'

אצל כשציל עונותינו שרבו. לא בא משיח לסוף ד' אלפים ויאלו מה שילאו שעדיין הוא מעוכב לבא: שמנים וחמשה יונלין. היינו ד' אלפים מאתים וחמשים [שנה]: **בסתת**. היוכל האחרון הוא בא או בסופו: **כלה**. זמן הזה קודם שיבא משיח או אינו כלה דבמוך היוכל בסופו הוא בא: **עד הכא** לא

תיספכי ליה. עד יוכל האחרון לא תצפה לו דודאי לא יבא קודם הזמן הזה: **איספכי ליה**. חכה לו שיבא: **אשורית**. כתב שלנו אשורית שזא מאשור כדאמר צאדך פירקין (לעיל כג): **לחילוט של פרס נשכרת**. שהייתי גולייך לאחד מהם: **סנינים**. דגים: **והשאר ימות המשיח**. שכלה השעבוד ומשיח בא: **מחדש עולמו**. לברוא עולם חדש: **נוקב ויורד עד הסהס**. מה תהום אין לו קץ וסוף כך אין אלה יכול לעמוד על סוף פסוק זה (י וכו) קא מפרש אימת קאמר (אס) יתמהמה חכה לו דאין לו סוף: לא **כרבותינו**. אל תפלו לאותו קץ שהיו כרבותיו דורשין: **עד עידן עידנין ופלג עידן**. עידן כעידן הגלות של מנרים והיינו ד' מאות ב' עידנין ח' מאות היינו י"ב מאות ופלג עידן ב' מאות **סך הכל אלף וד'** מאות: **וסשקמו בדמעוט שליט**. כלומר השקה אותם הקצ"ה צין גלות מנרים לגלות צבל שליט גלות אדום כי קץ גלות אדום זה יהיה לסוף ג' פעמים ת' שנים וג' פעמים ע' שנה כנגד גלות צבל דהיינו לסוף אלף וארבע מאות ועשר שנים [ב] כבר עברו ולא היה כך מנלתי כמזב צסס הרצ רבי שמואל בר דוד ז"ל: **עוד אחס מעט היא**. בנצואת חגי כתיב שהיה מתנצל כשילאו ישראל מגלות צבל ויצנה צית המקדש והיינו עוד אחת מעט היא מעט כבוד אתן להם לישראל ואני מרעיש את השמים ואת הארץ והצאתי כל חמדת גוים ליירושלים ורע' דרש ליה לימות המשיח ולאחר חורבן והכי דריש ליה [עוד אחת מעט היא מעט כבוד אתן לישראל ואח"כ יבא המשיח ודרשה זו אינה אלא קרא אלפני הצית קאי וה"ק] עוד אחת מעט היא מעט כבוד אתן להם לישראל ושוב לא אתן להם כל ימות צית אחרון וכן היה דמלכות ראשונה שנת מלכות חשמונאי נתקיימה שבעים שנה ואע"ג דאמרין בסדר עולם דמלכות צית חשמונאי מאה ושלש ומלכות הורדוס מאה ושלש עיקר כבודם ופארכם שלא שלטה צהס אומה לא נתקיים כל כך ומלכות שניה

ובעונותינו שרבו יצאו מהם מה שיצאו אמר ליה אליהו לרב יהודה אחוה דרב סלא חסידא אין העולם פחות משמונים וחמשה יובלות וביובל האחרון בן דוד בא אמר ליה בתחילתו או בסופו אמר ליה איני יודע כלה או אינו כלה אמר ליה איני יודע רב אשי אמר הכי א"ל עד הכא לא תיסתכי ליה מכאן ואילך איסתכי ליה שלח ליה רב חנן בר תחליפא לרב יוסף מצאתי אדם אחד ובירו מגילה אחת כתובה אשורית ולשון קדש אמרתי לו זו מעיין לך אמר לי לחיילות של רומי נשכרתי ובין גינוי רומי מצאתיה וכתוב בה לאחר ד' אלפים ומאתים [א] ותשעים ואחד שנה לבריאתו של עולם העולם יתום מהן מלחמות תנינים מהן מלחמות גוג ומגוג ושאר ימות המשיח ואין הקב"ה מחדש את עולמו אלא לאחר שבעת אלפים שנה רב אחא בריה דרבא אמר לאחר חמשת אלפים שנה איתמר תניא רבי נתן אומר מקרא זה נוקב ויורד עד תהום יכי עוד חזון למועד יופח לקץ ולא יכוב אם יתמהמה חכה לו כי בא יבא לא יאחר לא כרבותינו שהיו דורשין ²עד עידן עידנין ופלג עידן ולא בר' שמולאי שהיה דורש ³האבכתם לחם דמעה ותשקמו בדמעות שליש ולא כרבי עקיבא שהיה דורש ⁴עוד אחת מעט היא ואני מרעיש את השמים ואת הארץ אלא מלכות ראשון שבעים שנה מלכות שניה חמשים ושתים ומלכות בן כוזיבא שתי שנים ומחצה מאי יופח לקץ ולא יכוב א"ר שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן א"תיפח עצמן של מחשבי קיצין שהיו אומרים כיון שהגיע את הקץ ולא בא שוב אינו בא אלא חכה לו שנאמר אם יתמהמה חכה לו שמא תאמר אנו מחכין והוא אינו מחכה ת"ל ⁵לכן יחכה ה' לחננכם ולכן ירום לרחמכם וכי מאחר שאנו מחכים והוא מחכה מי מעכב מדת הדין מעכבת וכי מאחר שמדת הדין מעכבת אנו למה מחכין לקבל שכר שנאמר אשרי כל חובי לו ⁶אמר אביי ⁶לא פחות עלמא מתלתין ושיתא צדיקי דמקבלי אפי שכינה בכל דרא שנאמר אשרי כל חובי לו לו בגימטריא תלתין ושיתא הוו איני והאמר רבא דרא דקמי קודשא בריך הוא תמני סרי אלפי [פרסא] הואי שנאמר ⁶סביב שמנה עשר אלף לא קשיא הא דמסתכלי באיספקלריא המאירה הא דמסתכלי באיסיפקלריא שאינה מאירה ומי נפישו כולי האי ⁷והאמר חזקיה א"ר ירמיה משום רשב"י ראיתי בני עלייה והן מועטין אם אלף הם אני ובני מהם אם מאה הם אני ובני מהם אם שנים הם אני ובני הם לא קשיא הא דעיילי בבר הא דעיילי בלא בר אמר רב כלו כל הקיצין ואין הדבר תלוי אלא בתשובה ומעשים טובים ושמואל אמר דיו לאבל שיעמוד באבלו כתנאי ר' אליעזר אומר אם ישראל עושין תשובה נגאלין ואם לאו אין נגאלין אמר ליה רבי יהושע אם אין עושין תשובה אין נגאלין ⁸אלא הקב"ה מעמיד להן מלך שגזרותיו קשות כהמן ⁹ישראל עושין תשובה ומוחזירן למוטב תניא אידיך ר' אליעזר אומר אם ישראל עושין תשובה נגאלין שנאמר ⁷שובו בנים שובבים ארפא משובותיכם אמר לו רבי יהושע והלא כבר נאמר ⁸חנם נמכרתם ולא בכסף תגאלו חנם נמכרתם בעבודת כוכבים ולא בכסף תגאלו לא בתשובה ומעשים טובים אמר לו רבי אליעזר לר' יהושע והלא כבר נאמר ⁹שובו אלי ואשובה אליכם אמר ליה רבי יהושע והלא כבר נאמר ¹⁰כי אנכי בעלתי בכם ולקחתי אתכם אחד מעיר ושנים ממשפחה והבאתי אתכם ציון אמר לו ר' אליעזר והלא כבר נאמר ¹¹בשובה ונחת תושעון אמר לו ר' יהושע לרבי אליעזר והלא כבר נאמר ¹²כה אמר ה' גואל ישראל וקדושו לבוה נפש למתעב גוי לעבד מושלים מלכים

(א) סוכה מה: ע"ש, (ב) ג"ז שס: (ג) כירושלמי הגי א"ל ר"ה, (ד) ס"א שאין קץ למשיח אלא אם,

גבי' לא פחות עלמא, ועיי' במ"ר בראשית פי' ל"ה שס זיתא לא פחות ממלתין דיקיי ועיין במ"ר במדבר פי' ג':

[א] גבי' ותשעים. נמחק וי"צ שלשים (עיי' בע"ז טי' צי' ובמוס' ד"ה לאחר): [ב] [רש"י ד"ה ומשקמו טו'] עשר שנים. עשה כאן נקודות להפסיק ומינת וכבר עברו וכו' עד כר דוד וז"ל נמחק:

ובעונותינו שרבו יצאו. משני אלפים אחרונות מה שילאו ומשיח לא בא (ע"ז טו). אשר כל חובי לו. המחכים לכת שהוא כמנין לו (סוכה מח:). ראיתי בני עלייה והן מועטיין. רואה אני לפי מעשה הנביות שבני עלייה, כמ הצלין פני שיניה, מועטים הם (שם). בבר. בראות (שם). בלא בר. בלא ראות, מועטים הן ובהנהו קאמר אני ובני מהם (שם).

